

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι Ο Τουρίστας

Τι σας έρχεται στο μυαλό όταν ακούτε τη λέξη τουρίστας; Προφανώς σανδάλια, καπέλο και φωτογραφική μηχανή. Ο τουρίστας είναι ένας από τους βασικούς ανθρώπινους ρόλους που δεν έχει αλλάξει με την πάροδο των χρόνων. Η τουριστική αγωγή επιβάλλει συλλογικότητα, συντηρητισμό και μεγαλοθυμία. Ο τουριστικός εξοπλισμός απαιτεί βερμούδες, απόχες και κουβαδάκια. Αν κάτι εξελίσσεται και αλλάζει είναι η τεχνολογία των αντικειμένων που σέρνει πίσω του ο παραθεριστής. Βίντεο τελευταίας τεχνολογίας. Σακίδια από υλικό φιλικό προς το περιβάλλον. Μηχανές υποβρύχιας φωτογραφίας. Τουρίστας εν τέλει ονομάζεται όποιος λύνει τη γραβάτα του και αρχίζει να κυκλοφορεί με το φανελάκι. Όποιος δέχεται να συμμετέχει σ' ένα γκρουπ που κινείται υπό την καθοδήγηση του ξεναγού. Όποιος ακολουθεί τις οδηγίες των τουριστικών οδηγών και επισκέπτεται τα καταστήματα με τα φολκλορικά είδη. Στο συλλογικό υποσυνείδητο τουρίστας είναι εκείνος που αγοράζει παπύρους στην Αίγυπτο, υφάσματα στο Λονδίνο και παπούτσια στη Ρώμη.

Με άλλα λόγια, ο τουρίστας, όπως τον ξέρουμε κι όπως τον βλέπουμε να εμφανίζεται μπροστά μας στις παραλίες, στα βουνά, στους Δελφούς, στην Ύδρα, στην Ακρόπολη, ανήκει σε ένα υπερεθνικό είδος ψυχαγωγούμενου ανθρώπου που κάνει βασικές παραχωρήσεις στα γούστα του, ή μάλλον ξεχνάει τα γούστα του, την αισθητική του, τις ανάγκες του για να προσαρμοστεί, σε δήθεν δημοκρατικός και καλόβολος που είναι, στους θεσμούς του τουρισμού, στο ωρολόγιο πρόγραμμα των τουριστικών εκδρομών, στη φωτογράφιση της «ωραίας θέας» και στη μόδα των ρούχων της παραλίας. Ενήλικες, εργαζόμενοι, με χρήματα στη τσέπη τους, απόψεις και παρελθόν, οι άνθρωποι που κάνουν μαζικό τουρισμό ή υιοθετούν τις μαζικές συμπεριφορές του καλοκαιριού, μοιάζουν με τα παιδιά του σχολείου που μαζεύονται γύρω από το δάσκαλο και στοιχίζονται για να περάσουν το δρόμο. Θέλουν κάποιος άλλος να νοιαστεί γι' αυτούς, να τους πάρει από το χέρι, να τους δείξει τα αξιοθέατα και ύστερα, βάσει προγράμματος, να τους πάει για φαΐ και ύπνο. Ωστόσο τα κριτικά πνεύματα υποστηρίζουν πως ακόμα και οι ιεροί χώροι χάνουν το μυστικισμό τους από την επέλαση των τουριστών, ότι ο ξένος που θέλει να συναντήσει ταξιδεύοντας το άγνωστο, το εξωτικό, το διαφορετικό καταλήγει τελικά να συναντήσει ακόμη περισσότερους τουρίστες και έναν τόπο μεταμορφωμένο από τις μαζικές προσδοκίες των άλλων. Ακόμη κι αν ταξιδεύει μόνος του ο τουρίστας δε θα φάει ποτέ στη μικρή ταβέρνα με τα τρία τραπέζια, ούτε θα γνωρίσει τους σοφούς γέροντες των ελληνικών καφενείων. Θα ψάξει για ένα διεθνές εστιατόριο με ελληνο-αγγλικό μενού. Και θα διαλέξει ένα τουριστικό κέντρο διασκέδασης. Ουσιαστικά, δηλαδή, θα ταξιδέψει μόνο όσο χρειάζεται για να μην απαρνηθεί τον εαυτό του.

Η απόσταση και ο προορισμός, τα κύρια στοιχεία του ταξιδιού, γίνονται ένα ομοιογενές περίβλημα στην περίπτωση του τουρίστα. Στην πραγματικότητα δεν πηγαίνει πουθενά. Κάνει κύκλους γύρω από τον εαυτό του, γύρω από τη απόφασή του να διασφαλίσει ατάραχες και ασφαλείς διακοπές και στο τέλος να μείνει με την αίσθηση του ανικανοποίητου. Γιατί το ταξίδι, το κάθε ταξίδι προϋποθέτει την αποκόλληση από την πόλη μας, τη μετατόπιση από τον εαυτό μας, την προσαρμογή στις συνθήκες. Αλλιώς, καλύτερα να κάνουμε ταξίδια στο δωμάτιό μας.

Αμάντα Μιχαλοπούλου, συγγραφέας- δημοσιογράφος

ΚΕΙΜΕΝΟ II

Ο πρώτος... ταξιδιωτικός ανταποκριτής (Βιβλιοπαρουσίαση –Βιβλιοκριτική)

Ο Νίκος Καζαντζάκης είναι ο πρωτοπόρος ταξιδευτής συγγραφέας ο οποίος - κατά κάποιον τρόπο- συστηματοποίησε στον ελληνικό χώρο το λογοτεχνικό είδος των ταξιδιωτικών εντυπώσεων και περιγραφών. Οι ταξιδιωτικές συγγραφικές εμπειρίες του κατέχουν κυρίαρχη θέση στην ελληνική και στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Τα ταξιδιωτικά έργα του χαρακτηρίζονται ως κείμενα διαχρονικά και αντιπροσωπευτικά μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, αφού συνδέονται με σημαντικές αποφασιστικές στιγμές της ευρωπαϊκής ιστορίας του εικοστού αιώνα. Σημαντική είναι η διευκρίνιση ότι τα Ταξιδιωτικά του αναδεικνύουν την πολυδιάστατη και ενεργητική συμμετοχή του περιηγητή-ταξιδιώτη στη δημιουργία, στη σύνθεση και στη «μετα-ποίηση» αυτών των εντυπώσεων σε λογοτεχνικό κείμενο ενώ παράλληλα η ταξιδιωτική λογοτεχνία συνταιριάζει διάφορες μορφές κειμένων: ειδησεογραφία, εθνογραφία και αυτοβιογραφία.

Το βιβλίο *Ταξιδεύοντας /Αγγλία* είναι ένα από τα πέντε ταξιδιωτικά κείμενα του Νίκου Καζαντζάκη που δημοσιεύθηκαν αρχικά ως ανταποκρίσεις σε ελληνικές εφημερίδες. Ο συγγραφέας σημειώνει: «*Πώς μπορείς να κυριέψεις, να κατανοήσεις με όλο σου το είναι μια χώρα; Ένας μονάχα τρόπος υπάρχει, να βρεις το νόήμά της. Ας προσπαθήσουμε λοιπόν να βρούμε το νόημα της Αγγλίας*». Με τη ματιά και την καρδιά λοιπόν του ταξιδιώτη -ποτέ του τουρίστα- ο Νίκος Καζαντζάκης ταξιδεύοντας κατόρθωσε να κάνει τα ταξιδιωτικά έργα του καινούργιο είδος λογοτεχνικό. Με έντονη την ανάγκη να προσδιορίσει τον ίδιο του τον εαυτό καλύτερα και να τον κατανοήσει γνώριζε εκ των προτέρων πως ταξιδεύοντας αναζητούσε εκείνο που ήταν, ξανάβρισκε ό,τι άφηνε πίσω του, δηλαδή την Ελλάδα και τον πραγματικό του εαυτό. Από δίψα αλήθειας και αναζητώντας ταξίδεψε. Γι' αυτό και μέσα στα ταξιδιωτικά του ο τόπος κι ο χρόνος αναδύονται μέσα απ' τις πόλεις, τα μνημεία, την τέχνη, τους ανθρώπους και τις συναντήσεις. Το παρελθόν αναδεικνύεται μέσα από το παρόν και η Ιστορία μέσα από τα επακόλουθά της.

Το βιβλίο «Ταξιδεύοντας/ Αγγλία» γράφτηκε στην Αίγινα το 1940, αλλά ως ταξιδιωτικό ρεπορτάζ δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» (26.7.1940-21.10.1940). Ως βιβλίο, εκδίδεται το 1941 από τις εκδόσεις «Πυρσός» για πρώτη φορά. «*Ποιο είναι το γαλάζιο πουλί που κυνηγάει, μέσα στους αιώνες, η Μεγάλη Βρετανία;*» αναρωτιέται ο Καζαντζάκης. «*Είναι το αγαπημένο, αθάνατο γαλάζιο πουλί που έχτισε, πρώτη φορά στον πλανήτη τούτον, τη φωλιά του στην Ελλάδα: η Ελευθερία*», σημειώνει. Στις σελίδες του, εκτός από τον πρόλογο του συγγραφέα που δίνει το φιλοσοφικό και περιηγητικό στίγμα του ταξιδιού, η Αγγλία αναδύεται μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο και χρόνο. Από «τα έξι κύματα και τους καταχτητές» ως το Βρετανικό Μουσείο και την Τράπεζα της Αγγλίας, το Λίβερπουλ, το Κέμπριτζ και την Οξφόρδη, ως τους πολέμους, τον Μπέικον, τον Ουίκλιφ, τον Φρειδερίκο Νίτσε, τον Ρόμπιν Χουντ και τον Σαίξπηρ. Στη δομή του, πέρα από τις ατμοσφαιρικές περιγραφές και τους σπαρταριστούς διαλόγους, βίοι και έργα ανθρώπων, ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία και αναφορές αναδεικνύονται. Κείμενα που αντανακλούν το πνεύμα της Αγγλίας και τα οποία κι ο ίδιος αγάπησε, εφόσον ο Νίκος Καζαντζάκης, όπου και να ταξίδευε, ό,τι κι αν έβλεπε, με όποιον κι αν συζητούσε, ήταν πάντα παρών. Στεκόταν αναλυτικά και κριτικά, φιλοσοφικά και πάντοτε «εν θερμώ»

απέναντί του. Και, κατ' αυτό τον τρόπο, μια ταξιδιωτική αφήγηση ήταν ταυτοχρόνως και φιλοσοφικό δοκίμιο.

Το αποτέλεσμα είναι τα ταξιδιωτικά του να αποτελούν ένα ιδιαίτερο είδος λογοτεχνικής τέχνης. Με την Ελλάδα πανταχού παρούσα σε κάθε ταξίδι και την αέναη προσωπική αναζήτηση να μη σταματά ποτέ. Γιατί για το Νίκο Καζαντζάκη κάθε ταξίδι ήταν διπλό ταξίδι, εξωτερικό και εσωτερικό: στη χώρα που επισκεπτόταν ως ταξιδιώτης και στα έγκατα της βαθιάς παθιασμένης ψυχής του.

ΕΛΕΝΗ ΓΚΙΚΑ, 30.11.2013, <https://anthologio.wordpress.com/2014/01/10/%CE%AF-%CE%AC-%CE%AD-epsi/>

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ

Γιάννης Σκαρίμπας, (1897-1984)

«Φαντασία»

Να 'ναι σα να μας σπρώχνει ένας αέρας μαζί
προς έναν δρόμο φειδωτό που σβει στα χάη,
και σένα του καπέλου σου πλατειά και φανταιζί
κάποια κορδέλα του, τρελά να χαιρετάει.

Και να 'ν' σαν κάτι να μου λες, κάτι ωραίο κοντά
γι' άστρα, τη ζώνη που πηδάν των νύχτιων φόντων,
κι αυτός ο άνεμος τρελά-τρελά να μας σκουντά
όλο προς τη γραμμή των οριζόντων.

Κι όλο να λες, να λες, στα θάμβη της νυκτός
για ένα —με γυάλινα πανιά— πλοίο που πάει
όλο βαθιά, όλο βαθιά, όσο που πέφτει εκτός:
όξ' απ' τον κύκλο των νερών — στα χάη.

Κι όλο να πνέει, να μας ωθεί αυτός ο αέρας μαζί
πέρ' από τόπους και καιρούς έως ότου —φως μου—
(καθώς τρελά θα χαιρετάει κείν' η κορδέλα η φανταιζί)
βγούμε απ' την τρικυμία αυτού του κόσμου...

[πηγή: Γιάννης Σκαρίμπας, *Ουλαλούμ*, Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 1975, σ. 11]

Θέμα Α

A1 . Να αποδώσετε περιληπτικά τα χαρακτηριστικά του τουρίστα, έτσι όπως αυτά αναφέρονται στο Κείμενο Ι (60-70 λέξεις). *Μονάδες 15*

Θέμα Β

B1. Να επιλέξετε από τις παρακάτω προτάσεις τη Σωστή (*μονάδες 2*) και να επιβεβαιώσετε μέσα από το Κείμενο Ι την ορθότητα της απάντησής σας :
 α. Η μαζική επίσκεψη τουριστών στα μνημεία έλκει κάθε επισκέπτη που θέλει να τα γνωρίσει
 β. Οι τουριστικές οδηγίες των πρακτορείων και των τουριστικών γραφείων καθοδηγούν τους ξένους επισκέπτες σε έναν τόπο με πλήρη και ορθό τρόπο.
 γ. Πολλοί από τους ξένους επισκέπτες έχουν άμεση εξάρτηση από τα τουριστικά γραφεία όπως και οι μικροί μαθητές από το δάσκαλο τους.

Μονάδες 10

B2. α) Το Κείμενο ΙΙ ανήκει στο είδος της Βιβλιοπαρουσίασης – Βιβλιοκριτικής. Να εντοπίσετε στην παρουσίαση του βιβλίου του Ν. Καζαντζάκη *Ταξιδεύοντας /Αγγλία* τέσσερις αξιολογικές κρίσεις (*μονάδες 4*) με τα ανάλογα χωρία τους και να γράψετε το σκοπό που υπηρετεί αυτή η Βιβλιοκριτική (*μονάδες 4*) .

β) Αφού εντοπίσετε τρεις ειρωνικές αναφορές της συντάκτριας του Κειμένου Ι στην 1^η παράγραφο (*μονάδες 3*), να αναφέρετε την πρόθεσή της (*μονάδες 4*). *Μονάδες 15*

B3. Τα Κείμενα Ι και ΙΙ, παρότι υπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς, αλληλοσυμπληρώνονται. Σε μια σύντομη παράγραφο (60-80 λέξεων) να εξηγήσετε, αξιοποιώντας τις ιδέες του Κειμένου ΙΙ, γιατί «*Η απόσταση και ο προορισμός, τα κύρια στοιχεία του ταξιδιού, γίνονται ένα ομοιογενές περίβλημα στην περίπτωση του τουρίστα και στην πραγματικότητα (αυτός) δεν πηγαίνει πουθενά*», εν αντιθέσει με την περίπτωση του Ν. Καζαντζάκη.

Μονάδες 15

Θέμα Γ.

Τι νομίζεις ότι επιθυμεί να βιώσει με τα φτερά της φαντασίας του το ποιητικό υποκείμενο και γιατί; Στην απάντησή σου να συμπεριλάβεις 2-3 κειμενικούς δείκτες. (150-200 λέξεις) *Μονάδες 15*

Θέμα Δ.

Το καλοκαίρι πλησιάζει και σύντομα θα απολαύσεις την ξεκούραση και την ξεγνοιασιά. Επιθυμείς μάλιστα να οργανώσεις ένα ωραίο ταξίδι αναψυχής στον τόπο μας. Λαμβάνοντας υπόψη σου και τα κείμενα αναφοράς, στο προσωπικό σου ιστολόγιο αναρτάς μια δημοσίευση, αναφέροντας ποια χαρακτηριστικά/στόχους/κίνητρα έχει ένα ταξίδι επιτυχές για σένα, αλλά και κάποιες σκέψεις- προτάσεις σου για την ορθή τουριστική αξιοποίηση των ελληνικών θερινών προορισμών. (350 λέξεις) *Μονάδες 30*